

1. 25ης Μαρτίου 111– ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗ – ☎ 210.50.27.990 – 210.50.20.990
2. 25ης Μαρτίου 74 – ΠΛ. ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ – ☎ 210.50.50.658 – 210.50.60.845
3. Γραβιάς 85 – ΚΗΠΟΥΠΟΛΗ – ☎ 210.50.51.557 – 210.50.56.296
4. Πρωτεσιλάου 63 – ΠΛ. ΙΛΙΟΥ – ☎ 210.26.32.505 – 210.26.32.507

Μάθημα : Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας (Ανθρωπιστικές Σπουδές – με προετοιμασία)

Καθηγητές : Σοφία Σέργη – Γιάννης Αποστολίδης

Τάξη : Γ' Λυκείου

Ημερομηνία : 22/01/2023

ΟΜΑΔΑ Α'

A1. Να δοθούν οι ορισμοί των παρακάτω εννοιών :

α) Αβασίλευτη δημοκρατία, β) Μακεδονική Επιτροπή, γ) Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής

(μονάδες 15)

A2. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση, τη λέξη Σωστό, αν η πρόταση είναι σωστή, ή Λάθος, αν η πρόταση είναι λανθασμένη.

α) Στις εκλογές του Μαρτίου του 1912, το κόμμα το Βενιζέλου ανέδειξε 146 βουλευτές

β) Ο Αλ. Μαυροκορδάτος, ως ηγέτης του αγγλικού κόμματος, υποστήριξε τη συγκρότηση εθνικού στρατού.

γ) Οι ιδιώτες επενδυτές συμμετείχαν σε ποσοστό περίπου 30% στο κόστος κατασκευής του ελληνικού σιδηροδρόμου.

δ) Το Φεβρουάριο του 1910 διεξήχθησαν εκλογές από τις οποίες προήλθε αναθεωρητική βουλή.

ε) Κατά την Επανάσταση του 1821, οι πρόσφυγες από το εσωτερικό της Μικράς Ασίας κατέφυγαν σε Ψαρά και Λέσβο.

(μονάδες 10)

B1. α) Ποιες κοινωνικές τάξεις και ομάδες απογοήτευσε η αποτυχία του προγράμματος Τρικούπη για ένα σύγχρονο κράτος και για ποιους λόγους; (12)

β) Να αναφερθείτε στα κυβερνητικά μέτρα περιθάλψης των Χίων και Ψαριανών προσφύγων κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του 1821. (13)

(μονάδες 25)

ΟΜΑΔΑ Β'

Θέμα Γ1 Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις καθώς και τα στοιχεία που προκύπτουν από τα παρακάτω αποσπάσματα, να αναφερθείτε στο αγροτικό ζήτημα στην Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα στα εξής ερωτήματα:

α) γιατί πραγματοποιήθηκε η σταδιακή διανομή των εθνικών γαιών κατά τις πρώτες δεκαετίες του νεοελληνικού κράτους και με ποιες συνέπειες; (μονάδες 13)

β) ποιο ζήτημα προέκυψε μετά το 1881 και πώς το αντιμετώπισε η πολιτική του Ελευθερίου Βενιζέλου; (μονάδες 12)

Μονάδες 25

Κείμενο Ι

«Το ζήτημα της απαλλοτρίωσης των μεγάλων ιδιοκτησιών αποτελούσε ανέκαθεν το βασικό αίτημα του κόσμου της υπαίθρου. Από το 1881 η κοινωνική σύγκρουση στο ελληνικό κράτος γύρω από το ζήτημα αυτό εστιασθηκε κυρίως στη θεσσαλική ύπαιθρο. Στις αρχές του 20ού αιώνα, πάντως, άρχισαν να ωριμάζουν οι συνθήκες για τη διευθέτησή του, καθώς η οικονομική αποδοτικότητα των τσιφλικιών ήταν πλέον περιθωριακή συγκριτικά με τις άλλες πηγές προσόδων που διέθεταν οι γαιοκτήμονες. Ταυτόχρονα, το πολιτικό κόστος του ζητήματος είχε γίνει δυσβάσταχτο για το πολιτικό προσωπικό και για τα πιο προβεβλημένα στελέχη των πλούσιων ομογενών ιδιοκτητών. Επιπλέον, αστικοί πληθυσμοί και διανοούμενοι στήριζαν τα αιτήματα των κολίγων, δημιουργώντας έναν ευρύτατο κοινωνικό συνασπισμό, που λειτουργούσε ως μοχλός πίεσης για την επίλυσή του. Σε αυτήν την κατεύθυνση συνέβαλε αποφασιστικά η συνταγματική Αναθεώρηση του 1910 – απόρροια του πολιτικού κλίματος που είχε διαμορφωθεί έπειτα από το κίνημα στο Γουδί και την εξέγερση του Κιλελέρ[...] Τον Ιούνιο του 1917, ο Ελευθέριος Βενιζέλος σχημάτισε κυβέρνηση στην Αθήνα, τερματίζοντας έτσι την περίοδο του Εθνικού Διχασμού. Από αυτήν την κυβέρνηση ιδρύθηκε για πρώτη φορά στο ελληνικό κράτος ξεχωριστό υπουργείο Γεωργίας με κυρίαρχο σκοπό την αποκατάσταση των ακτημόνων χωρικών και των προσφύγων. Ο βασικός μοχλός, που θα πρωταγωνιστούσε στην πλήρη αναδιάρθρωση του αγροτικού κόσμου τις υπόλοιπες δεκαετίες, είχε τεθεί σε λειτουργία. Το εγχείρημα του αστικού εκσυγχρονισμού ξεκίνησε να υλοποιείται πλέον και για την ύπαιθρο. Στο τέλος

του έτους (29/12/1917), δημοσιεύτηκε ο νόμος 1072, με τον οποίο τα διατάγματα της Προσωρινής Κυβέρνησης της Θεσσαλονίκης αποκτούσαν πια ισχύ για ολόκληρη τη χώρα, ορίζοντας, έτσι, τελεσίδικα την έναρξη του εποικισμού, όπως αναφερόταν τότε η διαδικασία».

Γιώργος Γάσιος, «Ο μηχανισμός απαλλοτριώσης των αγροκτημάτων στη Θεσσαλία(1917-1939), στο Η Θεσσαλία του 1917, Διαθεσσαλικές Εκδηλώσεις 2017, Περιφέρεια Θεσσαλίας, 2019, σ. 269-270.

Κείμενο II

«Το [στρατιωτικό] πρόβλημα συναρτάται και με το αγροτικό ζήτημα, δεδομένου ότι μετά την ανεξαρτησία του το ελληνικό κράτος το μόνο σημαντικό υλικό κεφάλαιο που διέθετε ήταν οι εθνικές γαίες. Από τη στιγμή που τα περισσότερα κτήματα του Δημοσίου παρέμεναν χέρσα και ακαλλιέργητα περιμένοντας μοιρολατρικά το χέρι του καλλιεργητή που θα τα αξιοποιούσε, θα μπορούσε η διανομή των εθνικών κτημάτων να συμβάλει στην αποκατάσταση σημαντικού μέρους του αγροτικού πληθυσμού, συνεπώς και αγωνιστών της Επανάστασης. Η πολιτική αυτή αποτελούσε μία σταθερά για το οθωνικό καθεστώς, δεδομένου ότι παρατηρείται μία σταδιακή διανομή των εθνικών γαιών, με την έκδοση κατά καιρούς σχετικών διαταγμάτων, όπως αυτά του 1835 και 1836, με τα οποία, εκτός από τους "ιθαγενείς 3 αρχηγέτας των Ελληνικών οικογενειών", μπορούσαν να επωφεληθούν του μέτρου και όσοι ήσαν ετερόχθονες και εγκαθίσταντο στην ελληνική επικράτεια εντός δύο ετών ή είχε λάβει μέρος στον Αγώνα. Ανεξάρτητα αν οι νόμοι αυτοί θα τροφοδοτήσουν τη διαμάχη που θα κορυφωθεί τα αμέσως επόμενα χρόνια περί αυτοχθονισμού και ετεροχθονισμού, η τακτική αυτή φανέρωνε τη βούληση του κράτους να ενσωματώσει, μέσω της επαγγελματικής αποκατάστασης, μέρος του αγροτικού πληθυσμού. Με δεδομένη τη βούληση των κυβερνήσεων να διατηρηθεί από το κράτος το μεγαλύτερο μέρος των εθνικών γαιών, αποκλειόταν η ανάπτυξη της έγγειας μεγαλοϊδιοκτησίας και περιοριζόταν η ισχύς των τοπικών, προκαπιταλιστικού χαρακτήρα, αρχόντων. Η ιδιοτυπία της ελληνικής κοινωνίας, αφού δεν απαντάται σε άλλο ευρωπαϊκό κράτος, με την απουσία μεγάλης ιδιοκτησίας γης σε μία αγροτική οικονομία, συνετέλεσε ώστε οι εθνικοποιημένες γαίες να αποτελέσουν μέσο ενσωμάτωσης της πλειονότητας του αγροτικού στοιχείου, διά μέσου των σχέσεων εξάρτησης από το κράτος-προστάτη».

Δημήτρης Μαλέσης, "... ν' ανάψη η επανάστασις". Μεγάλη Ιδέα και Στρατός τον 19ο αιώνα, Ασίνη, 2018, σ. 122-123.

Κείμενο III

«[...] η αρχή της αγροτικής μεταρρύθμισης εξηγγέλθη στα 1917 στη Θεσσαλονίκη. Εν τούτοις, το μέγιστο τμήμα αυτής της μεταρρύθμισης δεν πραγματοποιήθηκε παρά μόνον μετά το 1922. Αρκετές υποθέσεις προτείνονται προκειμένου να ερμηνευθεί η επιλογή της συγκεκριμένης στιγμής για την εξαγγελία της μεταρρύθμισης. Έγινε λόγος για λύση επιβαλλόμενη από τις ανάγκες του εμφυλίου πολέμου τον οποίο διεξήγε η κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης κατά του κράτους της Αθήνας. Κατ' άλλους, η μεταρρύθμιση

επισπεύσθηκε εξ αιτίας της εμφάνισης του μπολσεβικικού κινδύνου. Εν πάση περιπτώσει, μεταξύ των ποικίλων ερμηνειών που δόθηκαν, μπορούμε, χωρίς ν' απορρίψουμε τις άλλες, να συγκρατήσουμε ιδιαίτερος την ακόλουθη: η αγροτική μεταρρύθμιση αποφασίστηκε σε μία στιγμή σοβαρότατης πτώσης του εξωτερικού εμπορίου: η πτώση αυτή είχε προκληθεί από τον θαλάσσιο αποκλεισμό τον οποίο είχαν επιβάλει οι δυτικές δυνάμεις στην Ελλάδα, προκειμένου να την υποχρεώσουν να εισέλθει στον πόλεμο με το μέρος της Αντάντ. Υπ' αυτές τις συνθήκες, ο αποκλεισμός της Ελλάδος λειτούργησε, από οικονομική άποψη, ως ένας αυθόρμητος προστατευτισμός, τόσο υπέρ της εθνικής βιομηχανικής παραγωγής όσο και επ' ωφελεία των εγχωρίων σιτηρών. Είναι προφανές ότι η συγκυρία αυτή έθεσε εκ νέου και με οξύτατο τρόπο το ζήτημα των τσιφλικιών. Το γεγονός ότι μια «επαναστατική» στρατιωτική κυβέρνηση υπό την αιγίδα των γαλλικών στρατευμάτων του μακεδονικού μετώπου ήλθε να εγκατασταθεί στη Θεσσαλονίκη, δηλαδή στο κέντρο των βορείων ελληνικών επαρχιών που κυριαρχούντο από τα τσιφλίκια, προσέδωσε έναν επείγοντα χαρακτήρα στο πρόβλημα της οριστικής ρύθμισης του γαιοκτητικού ζητήματος, Εξ ου και η αναγγελία της αγροτικής μεταρρύθμισης το 1917».

Κώστας Βεργόπουλος, Το αγροτικό ζήτημα στην Ελλάδα. Η κοινωνική ενσωμάτωση της γεωργίας, Εξάντας, γ' έκδοση 1975, σ. 173-174.

ΘΕΜΑ Δ1 Βάσει των ιστορικών γνώσεων που διαθέτετε αλλά και των ιστορικών πηγών που ακολουθούν να αναφερθείτε στις βασικές αρχές που διείπαν την ιδεολογία των Αντιβενιζελικών κομμάτων, καθώς και αναλυτικότερα στις πολιτικές θέσεις των τριών σημαντικότερων απ' αυτά.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

«Χωρίς αληθινό πρόγραμμα ή όραμα για το μέλλον, ο Αντιβενιζελισμός συγκροτήθηκε ως βαθύτατα οπισθοδρομική και ρομαντική αντίδραση των συντηρητικών αστικών, μικροαστικών, εργατικών και αγροτικών στρωμάτων που απειλούσε άμεσα ο οικονομικός, κοινωνικός και πολιτικός εκσυγχρονισμός και για τα οποία ο 19ος αιώνας αντιπροσώπευε, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, μια ειδυλλιακή και χαμένη χρυσή εποχή. Η καθαρά πελατειακή του δομή και στρατηγική [...] ήσαν στοιχεία όχι μόνο παραδοσιακά, αλλά και τελείως προσαρμοσμένα στο ρόλο του Αντιβενιζελισμού ως φορέα για την έκφραση γενικά της λαϊκής δυσαρέσκειας και για την προάσπιση κάθε λογής κεκτημένων δικαιωμάτων».

Γιώργος Μαυρογορδάτος, 1915. Ο Εθνικός Διχασμός, Πατάκης, β' έκδοση, 2015, σ. 266

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

« [...] οι Ραλλικοί θεωρούσαν τα συνδικάτα και τους εργατικούς αγώνες δυσάρεστους νεοτερισμούς, σε σημείο που πρότειναν να κατοχυρωθεί συνταγματικά ότι τουλάχιστον οι δημόσιοι υπάλληλοι δεν μπορούσαν να

συνδικαλιστούν παρά μόνον με την (ανακλητή) άδεια της εκτελεστικής εξουσίας. Όταν το 1914 η κυβέρνηση των Φιλελευθέρων απάντησε σε απεργία των σιδηροδρομικών με νόμο που επέτρεπε την επιστράτευσή τους, η κοινοβουλευτική ομάδα των Ραλλικών υποστήριξε το νομοσχέδιο, επισημαίνοντας ότι κατατέθηκε με καθυστέρηση».

Gunnar Hering, Τα Πολιτικά Κόμματα στην Ελλάδα, 1821-1936, Μ.Ι.Ε.Τ., 2006, τ. Β', σ. 822.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

«Θα ήταν άδικο να γίνει λόγος μόνο στην αγορά των 100.000 όπλων Mannlicher, των 36.000.000 φυσιγγίων τους, των ορεινών πυροβόλων και των αντιτορπιλικών τύπου «Θυέλλης». Η αποτίμηση των πεπραγμένων του Θεοτόκη στο στρατιωτικό τομέα καταδεικνύει την επίπονη, συνεχή και αδιάπτωτη προσπάθεια του πολιτικού από την υπεύθυνη θέση του πρωθυπουργού, υπουργού Στρατιωτικών και του προέδρου του Ταμείου Εθνικής Αμύνης για την ανασύνταξη των στρατιωτικών δυνάμεων της χώρας».

Στέλιος Περικλής Καράβης, Η Δημοσιονομική Πολιτική της κυβέρνησης Γ. Θεοτόκη και η πολεμική προπαρασκευή της Ελλάδας (1905-1909), μεταπτυχιακή εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Φιλοσοφική Σχολή, τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Θεσσαλονίκη, 2007, σ. 30

Καλή επιτυχία!!!